

UTICAJ RATA NATO - JUGOSLAVIJA NA KVALITET AMBULANTNOG RADA U KBC-u "Kragujevac"

Rad po pozivu

Slobodan M. Janković, Zorica Jevdjenijević,
Gordana Savić, Slađana Ćirković, Dragana Nedović,
Centar za kliničku i eksperimentalnu farmakologiju,
Kliničko - bolnički centar "Kragujevac", Kragujevac
Slavica M. Djukić-Dejanović

Klinika za psihijatriju, Kliničko-bolnički centar "Kragujevac", Kragujevac

Rezime: Najbolji način da se analizira kvalitet upotrebe lekova u ambulancama je primena univerzalnih faktora, koji ne zavise niti od ispitivača niti od vremena merenja. Cilj naše studije je merenje i analiza kvaliteta upotrebe lekova u 3 specijalističke ambulante Kliničko - bolničkog centra "Kragujevac", u Kragujevcu, pre i posle rata NATO - Jugoslavija u 1999 godini. Vrednosti indikatora upotrebe lekova (koje je uspostavila SZO 1995. godine) su merene prospektivno, u periodu januar - mart 1999. i avgust - septembar 1999. U svakoj ambulanti ispitan je uzorak od 100 bolesnika. Naša studija je pokazala da je prosečno vreme koje bolesnik provede sa lekarom suviše kratko. Prosečan broj lekova propisanih po poseti bolesnika je bio veći nego u drugim zemljama. Procenat lekova koji su propisani po generičkom imenu (od 16% do 39%) je bio niži i dodatno je smanjen posle rata. U sve tri ambulante injekcije se propisuju racionalno, ali je procenat lekova koji su propisani sa Liste esencijalnih lekova (od 21% do 45%) niži nego u drugim zemljama, i dodatno je snižen posle rata. Veoma dobra karakteristika bolničke apoteke KBC - a Kragujevac je visoka raspoloživost ključnih lekova, mnogo veća nego u drugim zemljama. Rezultati naše studije ukazuju na potrebu za edukativnom intervencijom u specijalističkim ambulancama KBC-a.
Ključne reči: indikatori upotrebe lekova, ambulanta, rat.

Abstract: The best way to analyze quality of drug use in health facilities is administration of universal indicators, which are not dependent either on investigator or time of measurement. The aim of our study was measurement and analysis of drug use in 3 specialist outpatient health facilities in Clinical Hospital center (CHS) in Kragujevac, Serbia, before and after NATO-Yugoslavia war in 1999. Values of drug use indicators (established in 1995 by WHO) were measured prospectively, in January-March 1999. and in August-September 1999. In each health facility a sample of 100 patient-visits was investigated. Our study showed that average consultation time had been too short. The average number of drugs per encounter in psychiatric facility was higher than values of the same indicator in other countries. Percentage of drugs prescribed by generic name (from 16% to 39%) was lower than in other countries, and further decreased after the war. Percentage of encounters with an antibiotic prescribed (from 29% to 45%) was similar to values observed in other countries, but decreased after the war. In all three facilities injections are prescribed rationally, but percentage of drugs prescribed from essential drugs list (from 21% to 45%) is lower than values observed in other studies, and further decreased after the war. Very good characteristic of hospital pharmacy in CHC Kragujevac was high availability of key drugs, much higher than in other countries. The results of our study suggest the need for educational intervention in specialistic outpatient facilities operating in CHC Kragujevac.
Key words: drug use indicators, primary care, health facilities.

DISKUSIJA

Iako je do sada najveći broj propisanih lekova po poseti pacijenta u primarnoj zdravstvenoj zaštiti zabeležen u Nigeriji (čak 3,8), to predstavlja ekstremnu vrednost koja nije zabeležena u drugim zemljama³⁻⁶. U većini zemalja u razvoju ova vrednost iznosi između 1,3 i 2,2. U našoj studiji otorinolaringološka (ORL) ambulanta i dermatovenerološka ambulanta imaju vrednosti koje se uklapaju u svetski poredak, dok je psihijatrijska ambulanta sa višim vrednostima. Zabeležen je takođe porast broja propisanih lekova u psihijatrijskoj ambulanti posle rata, što se može objasniti većim brojem težih psihijatrijskih bolesnika (usled ratnih stresova) koji zahvataju složeniju medikamentoznu terapiju. Ipak, treba težiti ka sniženju vrednosti ovog parametra, što se postiže između ostalog i izradom adekvatnih edukativnih tekstova koji bi se periodično dostavljali lekarima⁷.

Procenat lekova propisanih po generičkom imenu je u našoj studiji bio znatno manji nego u studijama izvedenim u većini zemalja u razvoju (> 59%)³⁻⁶.

To je posledica doktrinarnog stava u propisivanju lekova koji lekari usvajaju tokom osnovnih studija na Medicinskim fakultetima u našoj zemlji.

U praktičnoj nastavi farmakologije još uvek se uči da gotove lekove treba propisivati po zaštićenom imenu. Prema tome, lekari nisu odgovorni za ovakvu praksu; nju treba izmeniti adekvatnom inicijativom preko Društva farmakologa Jugoslavije. Sem toga, pad vrednosti ovog parametra je zabeležen u svim ambulancama posle rata, što govori o većoj podložnosti lekara uticajima proizvođač-zavisne farmakološke literature.

Procenat bolesnika koji su dobili antibiotike u našoj zemlji je sličan procentima dobijenim u zemljama u razvoju (osim ekstremne vrednosti u Sudanu, sve ostale zemlje su imale vrednosti između 29% i 43%), sa izuzetkom psihijatrijske ambulante. Studija izvedena u Jemenu je predložila teoretsku optimalnu vrednost od 22,7%.⁵ Najverovatnije da bi u našoj ambulantnoj praksi bila moguća dalja redukcija propisivanja antibiotika bez negativnog uticaja na kvalitet medicinske usluge. Izuzetno nisko propisivanje antibiotika u psihijatrijskoj ambulanti ne iznenađuje s obzirom na patologiju sa kojom rade psihijatri: infekcije centralnog nervnog sistema i druge infekcije su retko uzrok psihijatrijskih poremećaja u evropskim zemljama. Rat nije uticao na takvo stanje stvari.

